

Тема: Соціально-економічний розвиток західноукраїнських земель у другій половині XIX ст.

Вчитель історії КУ “Гімназія с.Дунів”
Заліщицької міської ради
Горин Андрій Петрович.

План вивчення нового матеріалу:

- 1. Наслідки селянської реформи 1848 року.**
- 2. Соціально-економічний розвиток західноукраїнських земель.**
- 3. Виникнення кооперативного руху.**
- 4. Становище перших трудових емігрантів.**

Результати селянської реформи:

- звільнення селян Галичини з кріпацтва на 4 місяці раніше (22 квітня 1848 р.), ніж в усій монархії; (у серпні – на Буковині).
  - **Зміст реформи:**
    - 1) звільнення селян від панщинних повинностей за викуп;
    - 2) надання їм громадянські права;
    - 3) отримали право власності на землю, яка перебувала в їхньому користуванні.
  - **Поділ селян:** **“халупники”** – володіли хатами-халупами;
“комірники” - наймити , безземельні селяни, що жили в чужих хатах-коморах.
  - 4) Залишилось непорушним велике поміщицьке землеволодіння.
  - 5) Поява проблеми **“СЕРВІТУТІВ”** - право користування лісами й пасовищами (введено плату за використання).
- Аналіз історичного джерела (ст.171 – зі статті в журналі “Народ” за 1890р.)**
- Чи змінилося кардинально становище селян після реформи?
  - Як наведені факти, на вашу думку, пов’язані з трудовою еміграцією західноукраїнських селян за кордон наприкінці 19 ст.?

Соціально-економічний розвиток

Становище **сільського господарства** у другій половині 19 ст.:

- ✓ західноукраїнські землі залишалися аграрним краєм;
- ✓ у сільському господарстві було зайнято від 75 до 85 % населення земель;
- ✓ утвердження ринкових відносин;
- ✓ залучення найманих робітників;
- ✓ частина поміщиків і заможних селян застосовували нову техніку - парові плуги, добриворозподільчі машини, сівалки, молотарки, соломорізки, косарки тощо.
- ✓ зростання товарного виробництва; більшого значення набувало промислове садівництво.
- ✓ важливими торговими культурами стали льон, коноплі, хміль зростали посіви картоплі.
- ✓ поглиблення спеціалізації сільськогосподарського виробництва: гірські райони - тваринництві, Західне Поділля - на вирощуванні пшениці; Південне Поділля та Покуття - посіви тютюну.

Соціально-економічний розвиток

Становище **промисловості** у другій половині 19 ст.:

- ✓ активізація процесів індустріалізації та урбанізації;
- ✓ виникнення підприємств фабрично-заводського типу, але небагато;
- ✓ владні кола Австро-Угорщини не прагнули промислового піднесення регіону (регіон – як ринок збуту і джерело сировини);
- ✓ промисловіть позбавлена податкових пільг, які були в інших землях;
- ✓ занепад скляної, фаянсової, порцелянкової і певною мірою шкіряної, текстильної й паперової галузей;
- ✓ активний розвиток галузей видобування і первинної обробки сировини - нафтова, озокеритна, лісозаготівельна, борошномельна тощо;
- ✓ будівництво шляхів сполучення (спорудження залізниць). Першу залізницю в західноукраїнських землях і в Україні - від Перемишля до Львова - було введено в дію у 1861 р.

Виникнення кооперативного руху

1883 р.; Львів	Кооператив «Народна торгівля» <ul style="list-style-type: none"> • <i>Ініціатор створення Василь Нагірний</i> • <i>Закупівля та реалізація товарів місцевого виробництва і ввезених з-за кордону</i> • <i>Заснування в містах і селах крамниць з товарами широкого вжитку й різного асортименту</i> • <i>Посередництво в закупівлі й постачанні товарів для крамниць</i> • <i>Створення спеціальних фондів для забезпечення якісного і безперервного ведення торгівлі</i> • <i>Надання позик для організації торгівлі</i>
1892 р.; Львів	Страхове товариство «Дністер» <ul style="list-style-type: none"> • <i>Ідея його створення належала В. Нагірному</i> • <i>страхували церкви, парафіяльні будинки, сільські хати тощо.</i>
1894 р.; Перемишль	кредитний кооператив «Віра» <ul style="list-style-type: none"> • <i>надавав довгострокові кредити селянам: великі суми - під заставу нерухомого майна, менші суми - під боргові розписки</i>
1896 р.; Сх. Галичина	кредитні кооперативи «райффайзенки» <ul style="list-style-type: none"> • <i>надавали селянам дешеві й доступні кредити</i>
1896 р.; Львів	«Товариство взаємного кредиту».

Становище перших трудових емігрантів

- **Причини трудової еміграції:** безземелля й малоземелля, безробіття, обтяжливі податки і хронічні злидні, соціальна незахищеність.
- **Напрямок еміграції:** до США, Канади, Бразилії та різних європейських держав
- **Умови праці:** працювали чорноробами на заводах, фабриках, шахтах, будівельних об'єктах; прагнули отримати земельну ділянку, яку надавали на пільгових умовах – **ГОМСТЕД**.
- **Перші українці – в 70-х роках – закарпатці.**
- **з 1890 року – МАСОВИЙ ЕМІГРАЦІЙНИЙ РУХ.** (Василь Єлиняк та Іван Пилипів з Небилова – **перші переселенці**).
- **З 1890 – “бразильська гарячка” – міграційна політика бразильського уряду** (безкоштовне перевезення і безкоштовна земля).
- **Аналіз історичних джерел – (ст.177 – газета “Громадський голос”**